

PROFESORIAUS KAZIO GRIGO
100-OSIOMS GIMIMO
METINĖMS SKIRTA
TARPTAUTINĖ KONFERENCIJA

2024 m. minime profesorius Kazio Grigo (1924-03-01–2004-12-03) – folkloristo, folkloristikos istoriko ir žymiausio lietuvių paremiologo – 100-ąsias gimimo metines. Šia proga Lietuvių literatūros ir tautosakos institute vasario 28 d. – kovo 1 d. vyko tarptautinė konferencija anglų kalba „Trumpieji tautosakos žanrai: vietiniai kontekstai ir tarptautinės paralelės“. Organizuodami konferenciją, svarstydami, koks galėtų būti jos pavadinimas, kviesdami plenarinių posėdžių pranešėjus siekėme, kiek įmanoma, aprėpti K. Grigo folkloristinę veiklą ir mokslinių interesų lauką.

Tiek lietuvių humanitarams, tiek užsienio folkloristams K. Grigas geriausiai žinomas savo patarlių bei priežodžių tyrimais. Tačiau, prieš atsidėdamas paremiologijai, jis daug nuveikė kaupdamas, aprašydamas, sistemindamas kitų trumpųjų žanrų tautosaką: mįsles, situacinius posakius, etiketo formules, keiksmus, garsų mėgdžiojimus, užkalbėjimus. Dar viena profesoriaus mokslinės veiklos sritis – folkloristikos istorijos darbai. Jis skyrė dėmesio ne vienam senosios raštijos veikėjui, taip pat vėlyvesnio laikotarpio Lietuvos kultūrai ir folkloristikai nusipelnusioms asmenybėms, daugiausia Simonui Daukantui.

Į konferenciją iš 16 šalių susirinkusius pranešėjus pasveikino Lietuvių literatūros

ir tautosakos instituto direktorė prof. Aušra Martišiūtė-Linartienė. Sveikinimo žodį tarė Tarptautinės paremiologų asociacijos (AIP-IAP, *The Associação Internacional de Paremiologia / International Association of Paremiology*) prezidentas Rui J. B. Soares: jis išsakė viltį bendradarbiauti toliau, o Instituto direktorei įteikė Tavyros merijos garbės raštą bei medalį.

Savo pačios parengtame įvadiniame pranešime „Kazį Grigą prisimenant: gyvenimas ir folkloristinis palikimas“, gausiai iliustruotame nuotraukomis iš LLTI Lietuvių tautosakos bei K. Grigo šeimos archyvų, priminiau svarbiausius K. Grigo biografijos faktus, papasakojau apie komplikuotus jo studijų metus, įvairiapuši – ne tik humanitarinį – išsilavinimą, ankstyvoje jaunystėje išryškėjusį polinkį į poeziją. Apibendrindama profesinę veiklą, minėjau darbą mokykloje, bibliotekose ir universitetuose. Didžiausią pranešimo dalį skyriau svarbiausiam K. Grigo veiklos barui – folkloristikai: folkloristikos istorijos darbams, trumpųjų tautosakos žanrų tyrimams, paremiologijai ir paremiografijai. Suprasdama, kad studijuodamas ir pradėjęs dirbti K. Grigas veikiausiai nė negalvojo sukti šia kryptimi, pranešime norėjau parodyti tam tikrus profesoriaus gyvenimo dėsningumus, atskleisti kai kuriuos jo būdo ir pasaulėvokos bruožus, galbūt prisidėjusius prie to, kad jis tapo lietuvių folkloristikos labai daug nuveikusiu mokslininku ir žymiausiu lietuvių paremiologu, parašiusiu ir šiandien aktualumo neprarandančių veikalų.

Siekta, kad konferencijos kvietime pasiūlytos temos aprėptų platų tyrimų lauką: folkloristikos teorijos, metodologijos, skirtingų šalių folkloro nacionalinio savitumo ir tarptautinio visuotinio problematiką, paremiųjų šiuolaikinės vartosenos, naujų raiškos formų ir senosios tradicijos tęstinumo klausimus, trumpųjų žanrų tautosakos praktinio taikymo galimybes įvairiose šiuolaikinio gyvenimo srityse. Apibendrinant, kas buvo kalbėta per tris konferencijos dienas, regint, kokios temos ir problemos pasirinktos, kokia empirinė medžiaga pasitelkta, matyti, kad vis laisviau suprantamos tautosakos žanrų ribos, kad daugybė įdomių idėjų kyla gebant aprėpti tautos folklorą kaip visumą ir įžvelgiant tarpžanrines sąsajas bei skirtingų tautosakos žanrų slinktis. Džiugu, kad pateikta folkloro teorijos išvalgų, gilintasi į trumpųjų žanrų tautosakos sisteminimo klausimus, pristatyta tyrimų, susijusių su rečiau aptariamais tautosakos žanrais, kaip antai skaičiuotėmis (skaičiavimais) ar situaciniais posakiais, nagrinėta regioninė trumpųjų posakių specifika. Tradicijos tąsa ir pokyčiai atsiskleidė pristatant skirtingų laikotarpių tautosaką – nuo skelbtos senuosiuose raštuose iki vartojamos šiuolaikiniuose diskursuose.

Plenariniame prof. Wolfgango Miederio pranešime „Trys paremiškos triados: taikaus sugyvenimo imperatyvai“ atsiskleidė pamatinė šio mokslininko humanisto laikysena, puikiai matoma tiek iš jo profesinės veiklos, tiek iš asmeninių savybių. Šiomet atšvęsto W. Miederio 80-mečio proga paremiologė Anna Tóthné Litovkina rašė: „Wolfgangas Miederis yra ne tik pasaulyje geriausias patarlių žinovas. Ne tik puikus mokytojas. Jis visų pirma yra unikali asmenybė, humanistas, išskirtinis asmuo ir draugas, žmogus, gyvenęs pagal patarlę: ‘Geriau duoti, nei

gauti.’“¹ Mūsų konferencijoje perskaitytas pranešimas buvo nuosekli jo atliekamų tyrimų tąsa²: daugybė šio mokslininko darbų skirta JAV ir pasaulio istorijoje nusipelnusių asmenybių politinei retorikai – patarlėms kaip retorinės priemonės ir politinės galios įrankiui, autorinių posakių „patarlėjimo“ procesui ir kt. – aptarti. Šį kartą dėmesys atkreiptas į specifinės struktūros posakius – vadinamąsias triadas. Tautosakinis skaičius trys (trys pasakų broliai, trys išbandymai) išryškėja ir patarlėse bei priežodžiuose: ko gero, daugelis yra matę paveikslėlį su trimis beždžionėmis – viena užsidengusi ausis, kita burną, trečia akis, – iliustruojantį patarlę *Hear no evil, speak no evil, see no evil* („Nieko negirdžiu, nieko nesakau, nieko nematau“). Iš lietuvių patarlių tokiu pavyzdžiu galėtų būti „Neišsižadėk lazdos, terbos ir turmos“ (LPP IV 98) ar „Arklys drigantas, vaikiškas muzikantas, gospadinė davatka – nusigyvensi“ (LPP I 194). Atirasime nemažai autorinių triadų, iš kurių galbūt žinomiausi pavyzdžiai – tai posakiai-šūkiečiai, kaip antai romėnų karvedžiui Julijui Cezariui priskiriamas *Veni, vidi, vici* – „Atėjau, pamačiau, nugalėjau“ ar Prancūzijos revoliucijos veikėjui Maximilienui Robespierre’ui priskiriamas *Liberté, égalité, fraternité* – „Laisvė, lygybė, brolybė“. Pranešime W. Miederis aptarė tris laisvos ir demokratiškos visuomenės

1 Anna T. Litovkina, “If there were a Nobel Prize for Paremiology...”, Facebook, 2024-02-19 (<https://www.facebook.com/AnnaT.Litovkina/posts/pfbid02gG4jpcizhDtxuXBazHhLttmAPzYeVAGbxqMvrtPEymAxvAHMP-8FA4Yd8sPwtXGpvl>).

2 Vienas naujausių šios tematikos W. Miederio darbų – “Right Makes Might: Proverbs and American Worldview” (2019); žr. recenziją: Dalia Zaikauskienė, „Patarlių galia“, *Tautosakos darbai* 59, 2020, p. 319–327 (https://www.llti.lt/failai/TD59_spaudai_internetine%20versija-303-311.pdf).

idėją nusakančias paremiškąsias triadas: trečiojo JAV prezidento Thomo Jeffersono „Gyvybė, laisvė ir laimės siekis“ (*Life, liberty, and the pursuit of happiness*) ir šešioliktojo JAV prezidento Abrahamo Lincolnio „Žmonių [išrinkta] valdžia, žmonių [vykdoma] valdžia ir žmonėms [dirbanti] valdžia“ (*Government of the people, by the people, and for the people*). Taip pat – šūkį „Laisvė, teisingumas ir demokratija“ (*Freedom, justice, and democracy*). Pristatyta šių posakių kilmė bei sukūrimo prieštora, paplitimo tendencijos ir reikšmės niuansai, jų vaidmuo priešinosi vergijai ir kovos už moterų teises istorijoje, minėti citatų ir patarlių žodynai, kuriuose jos paskelbtos (įdomu, kad pirmoji triada paskelbta tik 2021 m., nes iki tol tokio tipo posakiai nebuvo laikomi paremijomis ir nebuvo įtraukiami į paremijų rinkinius).

Prof. Giedrius Subačius plenariniame pranešime „Kazys Grigas – Simono Daukanto patarlių tyrinėtojas“ pristatė ortografinį S. Daukanto sukauptų patarlių tyrimą, pademonstravo, kaip šis būdas gali padėti atsekti patarlės užrašytoją, užrašymo laiką bei vietą. Po ortografinio tyrimo buvo pakoreguoti kai kurie K. Grigo disertacijoje (1958) ir S. Daukanto tautosakos dvitomio (1983) įvade pateikti faktografiniai teiginiai. Lietuvių patarlių istoriografijos temą papildė lingvisčių Linos Plaušinaitytės ir Vilmos Zubaitienės pranešimas apie patarles XIX a. vokiečių leistuose lietuvių kalbos skaitiniuose.

Viena iš konferencijos sesijų buvo skirta trumpųjų žanrų tautosakos teorijos ir praktikos problemoms. Suomų folkloristė Liisa Granbom-Herranen nagrinėjo šnekamosios kalbos patarlių tyrimą iš folkloristinės perspektyvos. Ji pateikė įdomių įžvalgų apie paremiologo santykį su tiriamuoju objektu, atkreipė dėmesį į tai, kad tiriamoji medžiaga jau būna paveikta tiek

pateikėjo, tiek užrašytojo, archyvaro, ir akcentavo būtinybę kritiškai vertinti šaltinius. Outi Lauhakangas pristatė savo tėvo, žymaus suomių folkloristo Matti Kuusi Tarptautinį patarlių tipų katalogą³ (1988) ir išsamiai paaiškino jo sudarymo principą – teminę klasifikaciją pagal žmogaus gyvenimo ciklo etapus, gyvenimo sąlygas ir socialinius santykius (*social interaction*). Pasak pranešėjos, į M. Kuusi tipologinę sistemą galima žiūrėti kaip į patarlėmis perteikiamą paremišką pasaulėvaizdį. Jo pritaikyti patarlių klasifikavimo principai ir išskirtos pagrindinės patarlių funkcijos padeda suvokti patarlių žanro universaluosius ir nacionalinius bruožus.

Davoras Nikoličius pranešime „Trumpieji tautosakos žanrai kroatų filologijoje ir folkloristikoje: konceptualiosios inovacijos ir teorinės paralelės“ pristatė nuo XII a. Kroatijoje prasidėjusių šios rūšies tautosakos užrašymo, kaupimo bei tyrimų istoriją ir jos svarbiuosius momentus. Vienas iš tokių yra XX a. šeštajame dešimtmetyje kilęs susidomėjimas vadinamaisiais retoriniais žanrais – užkalbėjimais, tostais, skaičiuotėmis, greitakalbėmis, linkėjimais (laiminimais) ir keiksmiais. Įtaigumas ir tikslas lavinti iškalbą anuomet laikyti šiuos žanrus nusakančiu ir nuo kitokios tautosakos skiriančiu bruožu. XXI a. pradžioje jais vėl imta domėtis, pasitelktos įvairios teorinės prieigos. Viena iš jų pagrįsta Michailo Bachtino kalbėjimo žanrų samprata. Jos laikantis skiriami trumpieji folkloro, literatūrinės ir kasdienės kalbos, poetiniai ir nepoetiniai žanrai. Kita prieiga pagrįsta žodžio magijos kaip antropologijos ir folkloristikos tyrimo objekto samprata, daugiausia dėmesio skiriant užkalbėjimams ir

3 The Matti Kuusi international type system and database of proverbs (<https://www.mattikuusiproverbtypology.fi/>).

maldelėms. Trečiąją galima suprasti kaip retorikos kategorijos rekonceptualizaciją, pagrįstą fonostilistika, pragmatine lingvistika ir retorikos kritika. D. Nikoličius pristatė kroatų tyrėjų indėlį – ir kai kuriais atvejais konceptualias naujoves – tiriant smulkiuosius žanrus iš filologijos ir folkloristikos perspektyvos, atskleidė teorines tokių tyrimų sąsajas su atitinkamais K. Grigo darbais. Kroatų patarlių rinkimo ir saugojimo istorijos temą pratęsė Melita Aleksa Varga ir pranešime „Šiuolaikiniai kroatų pareminės XII–XIX a. išminties saugojimo būdai“ pristatė šiuo metu vykdomą projektą – kuriamą internetinį paremių tezaurą, į kurį, be pastaruoju metu vartojamų paremių, bus įtraukti ir ankstyvųjų patarlių rinkinių duomenys bei literatūros kūriniuose pavartotos patarlės. Rui ir Marine-los Soaresų pranešime „Išminties balsai: portugalų atvejis“, taip pat skirtame paremių istoriografijai, buvo išsamiai pristatyti svarbiausi XIX–XX a. portugalų paremiologiniai veikalai ir patarlių rinkiniai.

Lyginamajai patarlių analizei buvo skirti Nargizos Abdullaevos ir Irenos Snukiškienės pranešimai. N. Abdullaeva iš istorinės perspektyvos pristatė uzbekų patarles, kuriose minimi įvairių piniginių vienetų pavadinimai, ir ieškojo joms atitikmenų anglų kalba. I. Snukiškienės pranešimas, kuriame lygintos lietuvių, lenkų ir anglų paremijos, pratęsė jos ilgamečius „tiesos“ ir „melo“ konceptų tyrimus. Remdamasi Liublino etnolingvistikos mokyklos metodologija, pranešėja pasitelkė patarles kaip vieną iš priemonių, tinkamų skirtingų tautų lingvistiniam-kultūriniam pasaulėvaizdžiui rekonstruoti. Analizuojant lietuvių, lenkų ir anglų kalbų patarles išgryninami semantiniai konceptų aspektai, pastarieji jungiami į semantinius profilius. Pranešime aptartas semantinis ir aksiologinis tiriamų konceptų turinys visose trijose

kalbose. Sašos Babič pranešime „Darbas meistrą giria: ‘darbo’ konceptas slovėnų trumpuosiuose folkloro žanruose“ labiau koncentruotasi į slovėnų kalbą – analizuota etnolingvistinė „darbo“ koncepto raiška slovėnų folklore, pasitelkus lyginamąjį kitų slavų kalbų kontekstą.

Konferencijoje daug dėmesio skirta šiuolaikinėms folkloro formoms. Kaip labai įdomius išskirčiau Laimos Anglickienės ir Emilijos Jacevičienės pranešimus. Jie buvo aktualūs ir dėl tirti pasirinktų žanrų, ir dėl nagrinėjamos medžiagos – šiuolaikinės, tebevartojamos tautosakos. L. Anglickienė pristatė XXI a. vaikų ir jaunimo situacinių posakių tyrimą. Dalis jų vartojama kasdienėse situacijose (pasisveikinant, atsisveikinant, dėkojant, linkint labos nakties), sakoma ir vaikų vaikams, ir tėvų vaikams. Taip, viena vertus, pagyvinama komunikacija, antra vertus, mokoma etiketo, mandagumo taisyklių. O kita dalis tokio tipo posakių yra vartojami tik vaikų bei jaunimo. Jais reaguojama į tipines situacijas, pašiepiama, erzinama. Kaip atskirą porūšį pranešėja išskyrė vaikų kalbos žaidimus, kuriamus specifine dialogo forma. Šiems, kaip ir šiuolaikiniam vaikų folklorui apskritai, būdingas absurdiškumas ir obsceniškumas. Pranešėja atkreipė dėmesį į tai, kad nors vaikai bei jaunimas vartoja ir tradicinius situacinius posakius, kur kas dažniau kuriami nauji, išnaudojant kalbos teikiamas formas ir reikšmės galimybes. L. Anglickienė paminėjo ir šių posakių vizualizaciją, vieną iš būdingųjų šiuolaikinio folkloro ir šiuolaikinės jo vartosenos bruožų, – memus. Šie dažniausiai kuriami posakio reikšmę derinant su vizualine raiška.

E. Jacevičienė nagrinėjo XX a. pabaigos – XXI a. pradžios vaikų iš(si)skaičiavimus skirstantis žaidimo vaidmenis. Mano galva, šis terminas vykusiai pasirinktas apibūdinant išsiskaičiavimo būdą, kai ne-

sirenkama sakyti skaičiuotėms įprastos eilėraštko tipo formulės, o tik atliekant tam tikrus judesius tariami keli specifiniai žodžiai. Šis įžanginis žaidimo elementas, pasak pateikėjų, ne mažiau svarbus už patį žaidimą, o kartais dar net smagesnis. Pranešėja pateikė populiariausio pastarojo meto išsiskaičiavimo „akmuo popierius žirklys“ ir jo variantų analizę regioninio ir vartojimo laiko aspektais. Vertinant iš vartosenos raidos perspektyvos konstatuota, kad šis išsiskaičiavimo būdas yra palyginti naujas, pakeitęs (ar pakeičiantis) anksčiau vyravusias ilgesnes, dažniausiai rimuotas skaičiuotes.

Aelita Kensminienė išsamiai ir vaizdžiai pristatė šiuolaikines mįslių vartosenos – rašytinės ir sakytinės, pasyviosios ir aktyviosios – tendencijas. Pranešime pristatyti pastarojo dešimtmečio mįslių rinkiniai, vadovėliai, kuriuose buvo skelbta mįslių, taip pat – periodika, interneto svetainės, profesionaliojo meno kūriniai, reklamos, kuriose pasitelkiama klasikinių mįslių, jų fragmentų ar perdirbinių. Pranešėja aptarė su senąja tradicija susijusius šiuolaikinės mįslių vartosenos aspektus ir išskyrė naujas mįslių funkcijas. Mįslių funkcijos, jomis reiškiamos vertybės, ideologinės nuostatos aptartos ir Mohammedo Yakubo pranešime apie Ganos (Nzema) mįsles. Latvių folkloristė Inese Pintāne pristatė tyrimą apie mįsles latvių, lietuvių, lenkų, čekų ir slovākų pasakose.

Lenkų lingvistės ir paremiologės Joanos Szerszunowicz pranešime nagrinėta su savaitės dienų pavadinimais ir savaitgalio percepcija susijusi leksika bei frazeologija kaip naujų socialinių ir kultūrinių pokyčių atspindys. Savaitės dienas nusakančios frazeologijos kūrimo atspirties taškas – teigiamą savaitgalio, ypač penktadienio, konotacija. Žvelgiant iš istorinės perspektyvos, savaitgalio sąvoka lenkams palyginti nauja,

įgijusi svarbos tik XX a. devintajame dešimtmetyje. Pasak pranešėjos, savaitgalio laukimas šiuolaikinėje lenkų visuomenėje kaip tik ir yra esminis veiksnys, skatinantis kurti naujus šio tipo frazeologinius žodžių junginius ir paremijas.

Net du pranešimai buvo skirti Covid-19 pandemijos laikotarpio frazeologijos tyrimams pristatyti. Lingvistė Evijs Lipartės ir Daivos Zavistanavičienės pranešime lygintos šio laikotarpio lietuvių ir latvių antipatarlės. Radvilės Racėnaitės pranešime „*Geri vaikai tėvų nelanko*. Patarlės ir socialinė reklama Covid-19 protrūkio metu Lietuvoje“ pristatyta socialinė reklama, paremta tradicinių lietuvių patarlių bei frazeologizmų dekonstrukcija ir kūrybiška interpretacija. Pasak pranešėjos, nepaisant gerų reklaminės kampanijos intencijų, socialiniuose tinkluose ir skaitmeninės žiniasklaidos kanaluose kilo pasipriešinimas ir jam reikšti buvo pasitelkti memai, prikūrta antipatarlių bei situacinių posakių, apeliuota ir į tradicines patarles.

Hrisztalina Hrisztova-Gotthardt pristatė gana nedidelio regiono – vokiškai kalbančios Šveicarijos dalies – šiuolaikinės patarlių vartosenos tyrimą. Pasitelkusi Grzegorz Szpilos vartotą „patarlių atgimimo“ sąvoką⁴, paremiologė pranešime nagrinėjo šiuos klausimus: kiek patarlės vartojamos šiuolaikinėje kalboje; kuriose šiuolaikinės kalbos srityse patarlės atlieka svarbų vaidmenį; ar patarlės dažniau vartojamos originalios formos, ar modifikuotos. Pranešimo išvados pagrįstos 2019–2023 m., atliekant lauko tyrimus, Bazelio srities, Bazelio miesto, Berno bei Zoloturno kantonuose surinktais duomenimis. Vokiečių mokslininkas Christianas Grandlas pranešime

4 Szpila, Grzegorz, "Proverbs as Vehicles of Truth in Contemporary English Literature, Armenian Folia", *Anglistika* 2 (4), 2007, p. 39–44.

analizavo naujos anglų ir amerikiečių patarlės „Vienam šlamštas, kitam – lobis“ (*One man's trash is another man's treasure*) ir jos vokiškojo atitikmens *Des einen Müll ist des anderen Schatz* tapimo patarle procesą bei „legalizavimą“, įtraukimą į šiuolaikinių patarlių žodynus. Salomėja Bandoriūtė–Leikienė aptarė lietuvių humoro raidos tendencijas XX–XXI a. sandūroje, humoro formų kaitą ir ją lemiančias priežastis.

Patryko Zająco, mokslininko iš Lenkijos, pranešime buvo pristatyta specifinė ir mūsų reta patarlių vartojimo sfera – akademinis diskursas. Šio tyrimo medžiaga, hausų kalbos⁵ patarlės, daugeliui konferencijos dalyvių veikiausiai buvo menkai pažįstama. Pasak pranešėjo, hausų kalbos patarlės akademiniam diskurse veikia kaip normatyvinis akademinės retorinės strategijos elementas. Išskirti keli pavartojimo būdai: patarlės tampa institucijų šūkiomis, būna pasitelkiamos mokslinėse diskusijose ir rašytiniame akademiniam (humanitariniame) diskurse.

Konferencijoje perskaityti keli pranešimai, kuriuose buvo nagrinėjamos su konkrečios tautos kultūros specifika, išskirtiniais istorijos momentais, papročiais glaudžiai susijusios folkloro apraiškos. Fionnuala Carson Williams analizavo su specifiniu autentišku amatu – stogdengyba nendrėmis – susijusią populiarią airių patarlę „Vėjuotą dieną stogo nedegsi“ (*The windy day isn't the thatching day*): aptarti patarlės variantai, regioniniai ypatumai, atskleistos sąsajos su pasakojimais apie vietinius gyventojus, svarstyta, kokie posakiai apie darbo atidėliojimą šiuolaikinėje vartosenoje keičia šią patarlę, turinčią ryškų etnografiškumą žymę. Jurga Sivickai-.....

5 Hausų kalba priklauso čadiečių kalbų vakarų grupei. Vartojama Nigerijoje, Nigeryje, Benine, Burkina Faso, Čade, Ganoje, Kamerūne, Sudane, Toge, kitose Centrinės ir Vakarų Afrikos valstybėse.

tė–Sadauskienė nagrinėjo po Antrojo pasaulinio karo lietuvių tremtinių laiškuose vartotas patarles, aforizmus bei citas. Šis pranešimas buvo išskirtinis dėl asmeninio pranešėjos santykio su tyrimo medžiaga: greta kitų respondentų ji pristatė ir savo tėvo Broniaus Sivicko laiškus. Nagrinėtos poetinių intarpų funkcijos, pavartojimo motyvai, potekstės, emocinis krūvis, taip pat vartojimo dažnumas, vieta tekste ir kiti aspektai. Jūratė Šlekonytė pranešime analizavo folkloro pateikėjos, puikios pasakų sekėjos, bendraujant su užrašytojais pasitelktą psichologinę ir kalbinę strategiją bei priemones – specifinę leksiką, frazeologiją.

Konferencijoje išklausėme ir daugiau įdomių, turiningų ir konceptualių pranešimų apie folkloro žanrų sąsajas. Graikų mokslininkai Georgiosas Tserpesas bei Emmanouela Katrinaki skaitė pranešimą apie užkalbėjimus ir patarles graikų pasakose. Pateikta dviejų pasakų–legendų analizė ir jų interpretacijos feisbuko grupėje „Kretos dialektas“⁶. Pranešėjai aiškinosi, ar aptariamųjų trumpųjų žanrų tautosaka išlaiko būdinguosius žanro požymius bei funkcijas, o gal prisitaiko prie pasakų–legendų žanro reikalavimų. Pateikta išvada, kad užkalbėjimai patiria stipresnių transformacijų negu patarlės, tačiau yra tebevertojami ir kartais įgyja patarlėms būdingų bruožų. Vita Džekčioritė pranešime atskleidė, kaip patarlėse atsispindi mitologiniu mąstymu paremti draudimai. Anot pranešėjos, lietuviai turi daug draudimus reiškiančių patarlių, tačiau tik nedidelė dalis atspindi mitinę pasaulėžiūrą. Daugiau mitinio mąstymo atspindžių pasitaiko situaciniuose posakiuose. Nidhi Mathur iš Indijos pranešime „Žodžio menas Grimmų pasakose iš žmonių-gyvūnų tyrimų perspektyvos“ aptarė .....

6 „Κρητική διάλεκτος- ντοπιολαλιά“, Facebook (https://www.facebook.com/groups/11562482237326/?locale=lt_LT).

trumpųjų žanrų tautosaką – patarles, priežodžius, mįsles, situacinius posakius, etiketo formules, tikėjimus, maldeles keiksmus ir kt., – naudotą brolių Jacobo ir Wilhelmo Grimmų 1812 m. pasakų leidinyje *Kinder- und Hausmarchen*, kritiškai įvertino leidinyje vartotos kalbos ir į žmonių bei gyvūnų lūpas įdėtų posakių relevantiškumą.

Konferencijos metu vyko prof. K. Grigui skirta paroda: buvo eksponuojami jo leidiniai, rankraščiai, nuotraukos, apdovanojimai, korespondencija ir kitokie archyviniai dokumentai. Dalyvius pakvietėme pasivaikščioti po Vilniaus senamiestį ir susipažinti su Vilniaus šv. apaštalo Petro ir Povilo bažnyčios architektūra – čia surengta teminė ekskursija „Patarlės ir alegorijos lietuviškajame baroke“. Už abi ekskursijas esame dėkingi I. Snukiškienei. Smagus kultūrinės programos akcentas – svečių priėmimo vakaras Lietuvių literatūros ir tautosakos institute: čia drauge su lietuvių folkloro ansambliu „Mindrė“ ir ukrainiečių folkloro ansambliu „Namisto“ svečius supažindiname su lietuvių bei ukrainiečių dainavimo bei muzikavimo tradicijomis ir visi drauge paminėjome prof. W. Miederio 80-metį.

Džiaugiamės, kad LLTI leidžiamas daugiatomis sąvadas *Lietuvių patarlės ir priežodžiai* po konferencijos dar plačiau pasklido po pasaulį. Visas leidinys arba pavieniai tomai išsiųsti į Čekiją, Graikiją, Kroatiją, Lenkiją, Slovėniją, Suomiją, Vokietiją. O mes savo ruožtu esame dėkingi kolegoms, atvežusiems jų institucijų leidžiamų leidinių. Slovėnijos mokslo ir meno akademijos tyrimų centro Slovėnijos etnologijos ir Etnomuzikologijos institutų žurnalas *Traditiones*⁷ 2022–2023 m. išleisti šeši tomiai apima plataus spektro temas. Pristatomas daugiakalbiškumas dainose (nagrinėjamos slovakų, italų, iraniečių, austrų ir kt.

.....
7 *Traditiones* (<https://ojs.zrc-sazu.si/traditiones>).

tradicijos, Nr. 51/2/, 2022) ir Europoje gyvenančiųjų daugiavietiškus (angl. *multi-local living*; Nr. 52/3/, 2023), nagrinėjamas ateities miesto konceptas (Nr. 51/3/, 2022) ir kraštovaizdžio išsaugojimo problematika (Nr. 52/1/, 2023). Folkloriniam judėjimui, atminties politikos raiškai per folklorą ir paveldo išsaugojimo klausimams skirtame tome (Nr. 52/2/, 2023) aptariamos skirtingų tautų folklorinio judėjimo praktikos, folkloro autentiškumo ir kiti klausimai. Galiausiai pristatomos šiuolaikinių etnologijos, antropologijos mokslų tendencijos ir iššūkiai, lokalių papročių kaitos bei atskirų folkloro žanrų tyrimai (Nr. 51/1/, 2022).

25-ajame (2022) *Studia Mythologica slavica*⁸ tome rasime kelis su Covid-19 pandemijos tematika susijusius tyrimus. Autoriai nagrinėja pandemijos ir karantino poveikį visuomenei, tyrinėja jo atspindžius tautosakoje: analizuojami šiuolaikinės pandemijos naratyvuose pasikartojantys pasakojimai apie marą, aiškinamasi, kaip jų keliamą baimę veikia visuomenės emocinę būklę ir socialinį gyvenimą, pristatomi tokiais sąlygomis kuriami pasakojimai, pokštai, memai, melagienos ir sąmokslų teorijos. Šiame tome taip pat skelbiama lyginamųjų mitologinės tematikos straipsnių, mitologinėms būtybėms (slibinui – smakui, aitvarui, – mirties, ligų personifikacijoms, vadinamiesiems nešvariems numirėliams – nekrikštams, savižudžiams, burtininkams) skirtų tyrimų. Džiugu skaičiuoti mūsų kolegės Vitos Ivanauskaitės-Šeibutienės šiame numeryje paskelbtą tradicijos raidos problematikai skirtą straipsnį apie senųjų gėrimo ritualų kaitos atspindžius liaudies dainose. Taip pat nagrinėjami folkloriniai personažai ir motyvai senosios ir moderniosios literatūros kūriniuose,

.....
8 *Studia Mythologica Slavica* (<https://ojs.zrc-sazu.si/sms/issue/archive>).

senųjų dievybių garbinimo apeigų reliktai naujesniuose liaudies papročiuose. Šiame serijos tome skelbiamas antropologijos ir kultūros studijų doktorantės Ariannos Cartos straipsnis, apžvelgiantis archeologų diskusijas apie neolito moterų figūrėles, tyrėjų interpretacijas, neretai pagrįstas su lytimi susijusiais stereotipais. Autorė, žvelgdama iš šios perspektyvos, išryškina priežastis, kodėl galėjo būti nuvertinti Marijos Gimbutienės darbai. 26-ojo tomo (2023) svarbiausios temos – šventieji akmenys ir kiti apeiginiai objektai, liaudies tikėjimų taikymo strategijos, ikirikščioniškųjų tikėjimų atspindžiai toponimuose ir istorinio konteksto svarba tiriant liaudies tradicijas.

Balstogės (Lenkija) universiteto leidžiama serija *Intercontinental Dialogue on Phraseology* daugiausia skirta lingvistikos ir frazeologijos problematikai. 9-ajame tome skelbiama įdomių frazeologijos fondo kaitos tyrimų, susitelkiančių į frazeologizmų formos bei prasmės pokyčius, naujų frazemų radimąsi iš vadinamųjų frazeologinių klaidų (netinkamai pavartoto frazeologizmo fragmento ar ne ta reikšme pavartoto frazeologizmo), taip pat į frazemų variantiškumą.

Besidomintiesiems Afrikos tautų kultūra turėtų būti aktualūs Varšuvos universiteto Orientalistikos fakulteto leidžiami „Afrikos kalbų ir kultūros tyrimai“ (*Studies in African Languages and Cultures*)⁹. 2022 ir 2023 m. pasirodžiusiuose dviejuose tomuose, greta įvairių lingvistinės bei literatūrologinės tematikos straipsnių, rasime kelis folkloristinius tyrimus: nagrinėjami su mirties diskursu susiję metaforiniai eufemizmai, vietinių ir katalikiškosios kultūros – dainų ir tikėjimų – formų supanašėjimas, žodinio paveldo fiksavimo istorijos klausimai, patarlės analizuojamos kaip politinės retori-

kos priemonė. Šiuos tyrimus papildė taip pat Varšuvos universitete išleistas straipsnių rinkinys, pristatantis suahelių kultūrą, kalbą, literatūrą, folklorą. Čia rasime publikacijų apie kultūrinės jausmų metaforas kalboje, kūno terminijoje ir gydymo praktikose, patarlių tyrimą iš kultūrinės ir kognityvinės perspektyvos, Covid-19 terminologijos tyrimą. Taip pat džiaugiamės F. Carson Williams sudarytu patarlių, vartotų Airijoje anglų kalba, rinkiniu.

Visi šie leidiniai svariai papildė mūsų instituto paremiologinių ir tautosakinių tyrimų kolekciją, o konferencijoje užmegzti akademiniai bei kolegiški ryšiai su pasaulio tyrėjais, naujos iniciatyvos neabejotinai padės plėtoti lietuvių trumpųjų žanrų tautosakos tyrimus tarptautiniu mastu. Vieną sumanymą jau pradėjome įgyvendinti: iki kasmetinio paremiologų kolokviumo Tavyroje bus parengtas portugalų–anglų–lietuvių patarlių rinkinys *Proverbios Europeus / European Proverbs / Europos patarlės*. Jis papildys AIP-IAP prezidento R. J. B. Soareso iniciatyva pasirodžiusią seriją, kurioje iki šiol išleista dešimt knygelių su vokiečių, lenkų, islandų, rusų, uzbekų, estų ir kitų kalbų patarlių atitikmenimis. Labai norisi tikėtis, kad tarptautinių projektų, naujų tyrimų sumanymų ir mokslininkų bendradarbiavimo idėjų rasis ir daugiau.

*Dalia Zaikauskienė, konferencijos
organizacinio komiteto pirmininkė
Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas
dalia.zaikauskiene@liti.lt*

Konferenciją parėmė Lietuvos mokslo taryba pagal projektą „Trumpieji tautosakos žanrai: vietiniai kontekstai ir tarptautinės paralelės. Tarptautinė konferencija, skirta Kazio Grigo 100-osioms gimimo metinėms“ (sutarties Nr. S-LIP-24-6)

9 *Studies in African Languages and Cultures* (<https://salc.uw.edu.pl/index.php/SALC>).